

... siessünk segíteni a magyarokat a harcban ...

Lengyelek az 1848-49. évi magyar forradalomban

organizatorzy / készítették
Muzeum Ziemi Mińskiej w Mińsku Mazowieckim / Miński Területi Múzeum, Mińsk Mazowiecki
ISBN 978-83-949402-4-9
Muzeum im. Andrasa Josy w Nyíregyháza / Jóna András Múzeum, Nyíregyháza
ISBN 978-615-5619-05-2

... śpieszmy Węgrów w boju wspierać ...

Polacy w Powstaniu Węgierskim 1848–1849

... siessünk segíteni a magyarokat a harcban ...

Lengyelek az 1848-49. évi magyar forradalomban

organizatorzy / készítették

Muzeum Ziemi Mińskiej w Mińsku Mazowieckim / Miński Területi Múzeum, Mińsk Mazowiecki
ISBN 978-83-949402-4-9

Muzeum im. Andrasa Josy w Nyíregyháza / Jósa András Múzeum, Nyíregyháza
ISBN 978-615-5619-05-2

... śpieszmy Węgrów w boju wspierać ...

Polacy w Powstaniu Węgierskim 1848–1849

... siessünk segíteni a magyarokat a harcban ...

Lengyelek az 1848-49. évi magyar forradalomban

organizatorzy / készítették
Muzeum Ziemi Mińskiej w Mińsku Mazowieckim / Miński Területi Múzeum, Mińsk Mazowiecki
ISBN 978-83-949402-4-9
Muzeum im. Andrasa Josy w Nyíregyháza / Jósa András Múzeum, Nyíregyháza
ISBN 978-615-5619-05-2

... śpieszmy Węgrów w boju wspierać ...

Polacy w Powstaniu Węgierskim 1848–1849

*Marek Zalewski,
Kovács István, Engelmayer Ákos, Bene János*

... siessünk segíteni a magyarokat a harcban ...
Lengyelek az 1848-49. évi magyar forradalomban

... śpieszmy Węgrów w boju wspierać ...
Polacy w Powstaniu Węgierskim 1848–1849

Antoni Langie

Pieśń Legionu Polskiego

Wstań narodie! Hen za Tatry
śpieszmy Węgrów w boju wspierać,
idźmy na wspólnego wroga
razem walczyć i umierać.
Ramię w ramię gdy staniemy,
To na pewno nie zginiemy.

Powstań ludu! Za Tatrami
Już szybuje orzeł biały.
Polak z Węgrem zjednoczony:
Niech podziwia ich świat cały!
Tylko ramię przy ramieniu
Pójdźmy ku wyzwoleniu*

Antoni Langie

A Lengyel Légió dala

Talpra nép! A Tátra megett
Védeni a magyart siessünk,
menjünk a közös ellenségre,
együtt víjjunk, együtt essünk.
Ha mi vállat vállhoz vetünk,
ketten együtt nem veszhetünk.

Fel hát nép! A Tátra megett
a fehér sas már felszálla.
Egy a lengyel a magyarral;
a világ őt hadd csodálja!
Együtt kell nekünk küzdenünk,
Szabaddá csak így lehetünk. *

* W okresie Węgierskiej Wiosny Ludów Legion Polski miał własną pieśń, napisaną przez Antoniego Langie walczącego w Siedmiogrodzkim Legionie Polskim. Tekst w tłumaczeniu Gyula Sárosy'ego przetrwał w języku węgierskim, natomiast w języku polskim nie zachował się. Przekład na język polski dokonał Jerzy Snopek.

* A magyar szabadságharc idején a Lengyel Légióknak külön dala volt, amelyet az erdélyi Lengyel Légióban harcoló Antoni Langie írt. A szöveg magyar változata Sárosy Gyula fordításában maradt fenn. A Lengyel Légió dalának szövege nem maradt meg lengyelül. Magyarból lengyelre Jerzy Snopek fordította.

Rewolucja, która w lutym 1848 roku ogarnęła Paryż, doprowadzając do upadku monarchii i powołania republiki, odbiła się szerokim echem w całej Europie, rozpoczynając Wiosnę Ludów. Zwolennicy reform społecznych i politycznych manifestowali w Berlinie i Wiedniu.

15 marca 1848 roku odbyła się w Peszcie* wielka demonstracja, która tak przeraziła austriackiego namiestnika, że przystał na wszystkie żądania postawione przez demonstrantów w manifestcie – *Czego chce naród węgierski?* Masowość protestu zaskoczyła również dwór wiedeński, który wyraził zgodę na powstanie rządu węgierskiego z Lajosem Batthyánym na czele. Parlament szybko przyjął pakiet ustaw (określanych jako ustawy kwietniowe lub „konstytucja kwietniowa”) przygotowany przez liberałów z Izby Niższej skupionych wokół Lajosa Kossutha.

Zakładały one kompleksową modernizację Królestwa Węgier oraz przejęcie pełnej kontroli nad wojskiem i gospodarką. Radykalnym rozwiązaniem było zniesienie pańszczyzny i powszechne opodatkowanie obywateli.

* Budapeszt powstał dopiero w 1873 roku w wyniku połączenia Budy, Pesztu i Obudy

Az 1848 februárjában, Párizsban kirobbant forradalom, amely elvezetett a monarchia bukásához és létrehozta a köztársaságot, egész Európában óriási visszhangot váltott ki. Társadalmi és politikai reformokat kezdtek követelni Berlinben és Bécsben. Ezzel vette kezdetét a Népek Tavasza.

1848. március 15-én hatalmas tüntetés zajlott Pesten*, amely úgy megrémisztette az osztrák uralkodót, hogy elfogadta a tüntetők összes követelését, amelyeket a *Mit kíván a Magyar Nemzet?* c. kiáltványban fogalmaztak meg. A tömeges tiltakozás megdöbbentette a bécsi udvart: beleegyezett, hogy Batthyány Lajos vezetésével önálló magyar kormány alakuljon. Az országgyűlés kisvártatva elfogadta a Kossuth Lajos körül csoportosuló alsóházi liberálisok által előkészített törvénycsomagot, az ún. „áprilisi törvényeket” vagy „áprilisi alkotmányt”.

Ennek célja a Magyar Királyság teljes körű modernizációja volt, a gazdaság és a hadsereg teljes ellenőrzés alá vonásával és olyan radikális megoldásokkal, mint a nemességi előjogok eltörlése vagy a közteherviselés bevezetése.

* Budapest csak 1873 óta létezik, miután egyesült Buda, Pest és Óbuda.

Czego chce naród węgierski?

Niech zapanuje pokój, wolność i zgoda

1. Domagamy się wolności prasy i zniesienia cenzury
2. Niezależnego węgierskiego rządu w Buda-Peszcze
3. Zwoływania corocznego zgromadzenia narodowego w Peszcze
4. Religijnej i cywilnej równości wobec prawa
5. Armii narodowej
6. Równego rozkładania ciężarów podatkowych
7. Zniesienie służebności gruntowych
8. Sędziowie i sądy oparte o równą reprezentację prawną
9. Bank narodowy
10. Armia musi składać przysięgę na konstytucję. Przywieźć naszych żołnierzy do kraju, a obcych odesłać do domu.
11. Uwolnić więźniów politycznych
12. Unia [z Siedmiogrodem]*

Równość, wolność, braterstwo!

* Siedmiogród stanowił część Królestwa Węgier, które przestało istnieć po podboju dokonany w XVI wieku przez Imperium Osmańskie. Turcy uczynili z niego zależne od sułtana księstwo, które po ich pokonaniu w końcu XVII wieku zostało włączone bezpośrednio do Cesarstwa Austrii.

* Erdély a Magyar Királyság része volt, amely a Török Birodalom hódításainak következtében a XVI. században elvesztette függetlenségét. A törökök a szultántól függő fejedelemséget szerveztek belőle, amelyet a XVII. században, a török kiűzése után közvetlenül az Osztrák Császárságba olvasztottak be.

Mit kíván a magyar nemzet.

Legyen béke, szabadság és egyetértés.

1. Kívánjuk a' sajtó szabadságát, cenzura eltörlését.
2. Felelős ministeriumot Buda-Pesten.
3. Évenkénti országgyűlést Pesten.
4. Törvény előtti egyenlőséget polgári és vallási tekintetben.
5. Nemzeti őrnagy.
6. Közös teherviselés.
7. Urbéri viszonyok megszüntetése.
8. Esküdtszék, képviselői egyenlőség alapján.
9. Nemzeti Bank.
10. A' katonaság esküdjék meg az alkotmányra, magyar katonáinkat ne vigyék külföldre, a' külföldieket vigyék el tőlünk.
11. A' politikai statusfoglyok szabadon bocsáttassanak.
12. Unio.

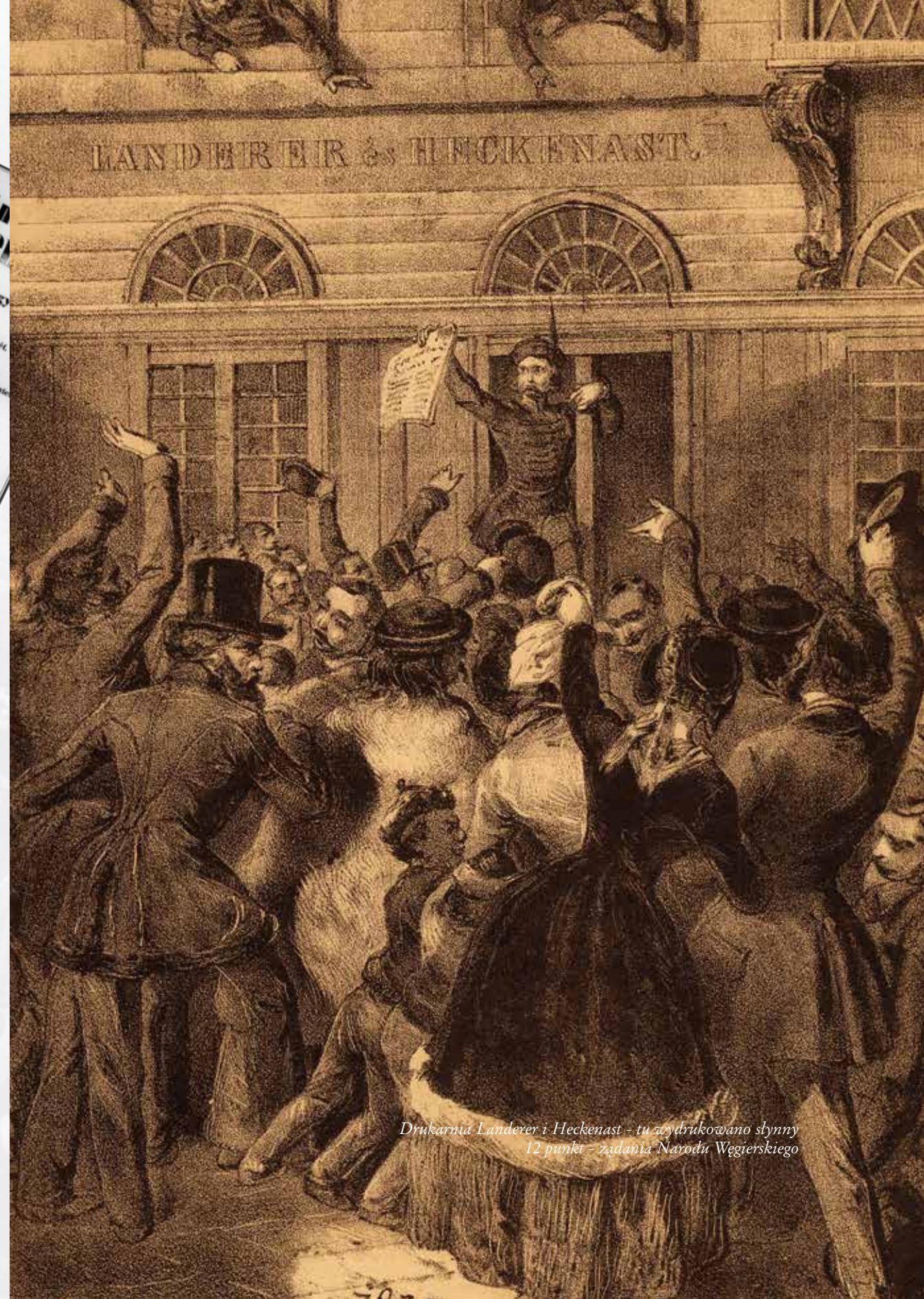
Egyenlőség, szabadság, testvériség!

Mit kíván a magyar nemzet.

Legyen béke, szabadság és egyetértés.

1. Kívánjuk a' sajtó szabadságát, cenzura eltörlését.
2. Felelős ministeriumot Buda-Pesten.
3. Évenkénti országgyűlést Pesten.
4. Törvény előtti egyenlőséget polgári és vallási tekintetben.
5. Nemzeti őrnagy.
6. Közös teherviselés.
7. Urbéri viszonyok megszüntetése.
8. Esküdtszék, képviselői egyenlőség alapján.
9. Nemzeti Bank.
10. A' katonaság esküdjék meg az alkotmányra, magyar katonáinkat ne vigyék külföldre, a' külföldieket vigyék el tőlünk.
11. A' politikai statusfoglyok szabadon bocsáttassanak.
12. Unio.

Egyenlőség, szabadság, testvériség!

*Drukarnia Landerer i Heckenast - tu wydrukowano słynny
12 punkt - żądania Narodu Węgierskiego*

Trudna sytuacja, w jakiej znalazła się Austria, bo oprócz rewolucji na Węgrzech i zamieszek w samym Wiedniu trwała wojna w północnej Italii, zmusiła cesarza do zaakceptowania „ustaw kwietniowych”. Jednak już latem 1848 roku, w wyniku zwycięskiego zakończenia wojny we Włoszech, nastąpiło usztywnienie stanowiska wobec Węgier. Dążeniem do ograniczenia niezależności było żądanie zlikwidowania samodzielnego ministerstwa wojny i finansów. Brak na nie zgody oraz lincz dokonany w Peszcie na nowo powołanym namiestniku i dowódcy, któremu miały podlegać węgierska i chorwacka armia, stał się pretekstem do bezprawnego rozwiązania węgierskiego parlamentu.

Jednocześnie Austria, umiejętnie wykorzystując mniejszości narodowe (Serbów i Rumunów), zachęcała je do rebelii przeciwko władzom węgierskim. Ponadto namówiła bana Chorwacji Josipa Jelačića do interwencji zbrojnej.

W tej sytuacji wojna w obronie „konstytucji kwietniowej” i niezależności Węgier była nieunikniona.

Ausztia nehéz helyzetben találta magát, mert a magyarországi forradalmon kívül zavargások voltak magában Bécsben, és dúlt a háború Észak-Itáliában is. A császár kénytelen volt elfogadni az „áprilisi törvényeket”. 1848 nyarán azonban, miután lezárult az itáliai háború, a Magyarországgal szembeni álláspont is megváltozott. A visszarendeződés első megszorító lépéseként a császári udvar az önálló hadügy és pénzügyminisztérium megszüntetését követelte. Ennek elutasítása, és a magyar illetve horvát hadsereg felügyeletével megbízott, frissen kinevezett helytartó - meglincselése oda vezetett, hogy jogellenesen feloszlatták a magyar országgyűlést.

Ezzel egyidejűleg Ausztia, ügyesen feltűzelve a nemzetiségeket (szerbeket és románokat), a magyar kormány elleni lázadásra buzdította őket, és megbízta Josip Jelačić horvát bánt, hogy lépjen hadba a magyarok ellen. A szabadságharc tehát elkerülhetetlenné vált az „áprilisi alkotmány” és Magyarország függetlenségének megvédése érdekében.

Inspirowane przez Austrię zbrojne wystąpienia serbskich i rumuńskich rebeliantów oraz wkroczenie we wrześniu 1848 roku regularnej armii chorwackiej postawiło rząd węgierski w bardzo trudnej sytuacji. Ratunkiem było powołanie Krajowego Komitetu Obrony Ojczyzny z charyzmatycznym i zdeterminowanym Lajosem Kossuthem na czele, który natychmiast rozpoczął tworzenie oddziałów honwedów – „obrońców ojczyzny”. Ogromnym sukcesem nowej armii było pokonanie wojsk chorwackich, zagrażających stołecznemu Pesztowi, i zmuszenie ich do wycofania się w kierunku Wiednia.

3 października 1848 roku cesarz bezprawnie rozwiązał parlament węgierski i chciał wysłać na pomoc wojskom chorwackim stacjonujący w Wiedniu batalion grenadierów. Jednak żołnierze, zainspirowani przez burzących się od marca studentów, nie wykonali rozkazu. W ten sposób doszło w stolicy do otwartej rewolucji, a jej ofiarą stał się minister wojny.

Od połowy października 1848 roku na czele powstańców wiedeńskich, broniących stolicy przed regularną armią austriacką, stanął generał Józef Bem. Jednocześnie Węgrzy, żeby wesprzeć rewolucjonistów, skierowali w stronę Wiednia armię honwedów, która

Az Ausztia által felbujtott szerb és horvát lázadók fegyveres támadása illetve a horvát reguláris hadsereg betörése 1848 szeptemberére nehéz helyzetbe hozta a magyar kormányt. Felállították az Országos Honvédelmi Bizottmányt, amelynek vezetője a karizmatikus és határozott Kossuth Lajos lett, aki azonnal megkezdte az új haderő, a honvédség toborzását. A fiatal honvédség óriási sikere volt, hogy Pákozdnál legyőzte a fővárost veszélyeztető horvát hadsereget, és ezzel kikényszerítette a visszavonulást Bécs felé.

1848. október 3-án a császár jogtalanul feloszlatta a magyar országgyűlést és ezzel egyidőben elrendelte, hogy a Bécsben állomásozó gránátos zászlóalj induljon a horvát csapatok megsegítésére. A katonák azonban a március óta tüntető diákok pártjára álltak, és megtagadták a parancsot. Kisvártatva ki is robbant a forradalom a császári fővárosban, amely során a hadügyminisztert is meggyilkolták.

1848. október közepétől Bem József tábornok állt az osztrák reguláris hadsereg ellen a fővárost védő bécsi felkelők élére. Ezzel párhuzamosan a magyarok, hogy támogassák a forradalmárokat, Bécs felé irányították a magyar hadsereget, a honvédek azonban 1848. október

niestety w końcu października 1848 roku została pokonana w bitwie pod Schwechat i musiała się wycofać.

W grudniu 1848 roku nastąpiła zmiana na tronie Austrii. Niezdecydowanego i ociężałego umysłowo cesarza Ferdynanda I* zastąpił młody i dynamiczny Franciszek Józef, który najpierw rozprawił się z buntem w Wiedniu, a następnie wydał podległym mu wojskom rozkaz zaatakowania Węgier ze wszystkich stron.

wégén a schwechati ütközetben vereséget szenvedtek és kénytelenek voltak visszavonulni.

1848. decemberben változás történt Ausztria trónján. A szellemileg terhelt és bizonytalan I. Ferdinándot* felváltotta a fiatal és dinamikus Ferenc József, aki előbb leszámolt a bécsi felkeléssel, majd pedig kiadta a parancsot a Magyarországgal szembeni általános támadásra.

* cesarz był jednocześnie królem Węgier jako Ferdynand V

* Mint magyar király, V. Ferdinánd

Przemówienie Lajosa Kossutha / Kossuth Lajos beszéde

Od samego początku aktywnymi uczestnikami wystąpień rewolucyjnych w Wiedniu i na Węgrzech byli Polacy, którzy znaleźli tu schronienie po Powstaniu Listopadowym. Ale na wieść o rewolucji przybywali także emigranci z Francji oraz pojawiła się fala młodych ochotników z Galicji. Wszyscy w zrywie węgierskim dostrzegli możliwość walki o odzyskanie przez Polskę niepodległości. Zaciągali się do organizowanych oddziałów honwedów, ale też w porozumieniu z władzami węgierskimi szybko przystąpili do tworzenia Legionu Polskiego. Dowodzony przez Józefa Wysockiego (w maju 1849 roku został mianowany na generała) doskonale wypełniał zadanie osłaniania wycofującej się z terenu Górnych Węgier Armii Północnej, a później dzielnie walczył na różnych frontach, stając się synonimem poświęcenia Polaków.

Ogromnie ważną rolę w Wiosnie Ludów w Austrii i na Węgrzech odegrał generał Józef Bem. Najpierw stał na czele powstania w Wiedniu, a po jego upadku został dowódcą węgierskiej Armii Siedmiogrodzkiej, która w szeregu zwycięskich bitwach stoczonych podczas ofensywy zimowej w pierwszych miesiącach 1849 roku zdołała wyprzeć przeważające wojska austriackie i wyzwolić cały Siedmiogród.

A lengyelek, akik a Novemberi Felkelés (1830-1831) után menedéket találtak Magyarországon kezdettől fogva aktív résztvevői voltak a forradalmi eseményeknek Bécsben és Magyarországon is. A forradalom hírére további emigránsok érkeztek Franciaországból, valamint fiatal önkéntesek jöttek Galíciából. A magyar szabadságharcban mindannyian meglátták a lehetőséget, hogy Lengyelország függetlenségét is kivívthassák. Csatlakoztak a szerveződő honvéd hadsereghez, de - egyetértésben a magyar katonai és politikai vezetéssel - gyorsan hozzákezdték a Lengyel Légió megalakításához is. A Józef Wysocki (1849 májusában nevezték ki tábornokká) által irányított Légió tökéletesen teljesítette a visszavonuló hadtest utóvédelmi feladatait Felső-Magyarországon, később pedig bátran harcolt a különböző hadszíntereken, s így a lengyelek önfeláldozásának mintaképévé vált.

Kiemelkedően fontos szerepet játszott a magyar szabadságharc időszakában Ausztriában és Magyarországon – Bem József tábornok. Először a bécsi felkelés élére állt, majd amikor az elbukott, a magyar Erdélyi Hadsereg parancsnoka lett. 1849 első hónapjaiban, a téli hadjáratban több győztes csata után sikerült kiszorítani a túlerőben lévő osztrák seregeket Erdélyből.

Dembiński, Kossuth i Bem

W węgierskiej wojnie o niepodległość brał także udział generał Henryk Dembiński, który dowodził powstańczymi armiami. Ale trzeba pamiętać, że oprócz powszechnie znanych generałów na Węgrzech służyło kilkudziesięciu oficerów i ponad 4000 żołnierzy pochodzących głównie z Galicji, ale też z Wielkiego Księstwa Poznańskiego oraz Królestwa Polskiego i zachodnich guberni Rosji*. Bardzo wielu z nich oddało życie, a wszyscy na trwale zapisali się w pamięci Węgrów.

* Polska od 1795 roku nie istniała jako suwerenne państwo, a dawne jej ziemie znajdowały się pod zaborami Austrii, Prus i Rosji

A magyar függetlenségért vívott harcban részt vett Henryk Dembiński tábornok is, aki 1849 tavaszán a magyar főszereg parancsnoka lett. A Magyarország-szerte ismert lengyel tábornokokon kívül több száz – a Poznańi Nagyhercegségből, a Lengyel Királyságból és Oroszország nyugati tartományaiából* származó – tiszt és több mint de leginkább Galíciából 4000 katona szolgált Magyarországon. Közülük sokan életüket áldozták a magyar szabadságért, s mindannyian beírták nevüket a magyarok emlékezetébe.

* 1795-ös felosztása óta Lengyelország mint szuverén állam nem létezett területein Ausztria, Poroszország és Oroszország osztoztak.

Inicjatorem utworzenia Legionu Polskiego był osiadły na Węgrzech weteran Powstania Listopadowego Jerzy Bułharyn, który od września 1848 roku zabiegał o to u władz węgierskich. Chociaż Józef Bem był przeciwnikiem jego tworzenia (obawiał się, że będzie on pretekstem dla Rosji do interwencji), to miesiąc później zapadła ostateczna decyzja i 25 listopada 1848 roku na terenie Muzeum Narodowego w Peszcie odbyło się uroczyste ślubowanie i poświęcenie sztandarów pierwszych dwóch kompanii Legionu Polskiego.

Jego dowódcą został Józef Wysocki, który na miejsce koncentrowania rozproszonych na terenie Węgier oddziałów polskich wybrał Miskolc (Miskolc). Miasto znajdowało się blisko granicy z Galicją, skąd przedostawali się na Węgry ochotnicy, a ponadto kwatery głównej Armii Północnej stacjonującej w Kassa (Koszyce, obecnie Košice na Słowacji). Punktami werbunkowymi były też niedalekie miasta: Debrecen (Debreczyn), Nyíregyháza, Hajdúnánás i Hajdúszoboszló.

Atak północystacjonujących dotąd w Galicji wojsk austriackich sprawił, że Miskolc już w połowie grudnia 1848 roku znalazł się na linii frontu. Przeważający i dobrze wyszkolony austriacki korpus galicyjski rozbił pod Koszycami wycofującą się Armię Północną. Odwrót honwedów

A Lengyel Légió megalakítását Jerzy Bułharyn, a Novemberi Felkelés (1830-1831) Magyarországon letelepedett veteránja kezdeményezte, 1848 szeptemberétől kezdve próbálkozott ezzel a magyar hatóságoknál. Bár Bem kezdetben ellenezte a Légió létrehozását (attól tartott, hogy ürügyet adhat Oroszország számára a beavatkozásra), egy hónappal később mégis megszületett a végső döntés: 1848. november 25-én, Pesten, a Nemzeti Múzeum kertjében megtörtént az ünnepélyes eskütétel, és felszentelték a Lengyel Légió első két századának lobogóit.

A Légió parancsnoka Józef Wysocki lett, aki a Magyarország területén elszórtan található lengyel egységek gyülekezési helyéül Miskolcot választotta. A város nem esett messze a galíciai határtól, ahonnan az önkéntesek jöttek Magyarországra, ugyanakkor közel volt a felsőmagyarországi hadtest főhadiszállásához, Kassához (jelenleg: Košice, Szlovákia) is. Toborzó központok voltak a közeli Debrecenben, Nyíregyházán, Hajdúnánáson és Hajdúszoboszlón is.

Az addig Galíciában állomásozó osztrák csapatok támadásának következtében Miskolc környéke már 1848. december közepén hadszíntérré vált. A túlerőben lévő, jól képzett galíciai osztrák sereg szétverte Kassa mellett a felsőmagyarországi hadtestet.

z powodzeniem osłaniał oddział dowodzony przez Władysława Tchorznickiego, który pod Barcą 11 grudnia 1848 roku powstrzymał szarżę szwoleżerów austriackich ścigających Węgrów i obronił baterie artylerii. Zdecydowana postawa polskiego oddziału zatrzymała na trzy tygodnie ofensywę austriacką, dając czas rozbitym jednostkom węgierskim na przegrupowanie.

Zwycięskich Polaków entuzjastycznie witali mieszkańcy Miskolca i jak wspomina jeden z uczestników ...Zanim doszliśmy do ratusza, rozerwali nas na kwatery. Tam znów bronić się musieliśmy przed winem tak, jak pod Barcą broniliśmy się przed konnicą austriacką...

A honvédek visszavonulását az a Władysław Tchorznicki által vezetett lengyel egység biztosította, amely 1848. december 11-én Bárca mellett megállította a magyarokat üldöző osztrák dragonyosok támadását, és megvédte az ágyúkat. A lengyel egység bátor fellépése két hétre feltartóztatta az osztrák offenzívát, időt adva a szétvert magyar seregeknek az újraszerveződésre. A győztes lengyeleket hatalmas ünnepléssel fogadta Miskolc lakossága. Az egyik lengyel résztvevő így emlékezik: ...ahogy odaértünk a Városházához, szétkapkodtak bennünket a szálláshelyekre, ahol legalább úgy kellett védekeznünk borkinálás ellen, ahogy Bárca alatt védtük magunkat az osztrák lovassággal szemben...

Władysław Tchorznicki
(1793–1862)

???

1 dywizjon lansjerów Legionu Polskiego za bohaterską i skuteczną postawę, którą wykazał się 11 grudnia ubiegłego roku w potyczkach pod Koszycami i Barcą, po części za uratowanie dział należących do narodowych oddziałów tam walczących, po części zaś za wielkie następstwa tego czynu, chorągiew jego została w imieniu wdzięcznego narodu węgierskiego udekorowana orderem trzeciej klasy za żołnierskie męstwo.

A Lengyel Légió I. ulánus hadosztálya hőies kiállásáért, amelyik eredményesen harcolt az elmúlt év december 11-én a Kassa és Bárca melletti csatában, részben az ott harcoló nemzeti seregekhez tartozó ágyúk megmentéséért, részben pedig ennek a tettnek jelentős következményéért, a magyar nemzet hálájának jeléül zászlóját a katonai erényekért járó III. osztályú érdemrenddel díszítjük fel.

Debreczyn, 31 maja 1849

Artúr Görgei
minister wojny

Debrecen, 1849. május 31.

Görgei Artúr
hadügyminiszter

W końcu października 1848 roku, po upadku rewolucji i zajęciu Wiednia przez wojska austriackie, generał Józef Bem szczęśliwie wydostał się ze stolicy i zgłosił Lajosowi Kossuthowi chęć służenia Węgrom. Ten skierował go do Siedmiogrodu, który w końcu listopada 1848 roku był prawie całkowicie kontrolowany przez Austriaków. Nikt nie spodziewał się, że powierzenie polskiemu generałowi dowództwa nad rozbitymi oddziałami honwedów diametralnie to zmieni. Szybka i zdecydowana ich reorganizacja pozwoliła nie tylko powstrzymać przeważającą armię austriacką, ale też prowadzić działania zaczepne.

1848. október végén, a bécsi forradalom bukása és a császárváros osztrák visszafoglalása után Bem szerencsésen kijutott a városból és jelentkezett Kossuth Lajosnál, felajánlva szolgálatait. Kossuth Erdélybe irányította őt, e régió ugyanis 1848. november végén szinte teljes egészében az osztrákok kezén volt. Senki nem számított arra, hogy alapvetően megváltozik a helyzet azáltal, hogy a szétvert honvédseregek feletti parancsnokság a lengyel tábornok kezébe kerül. A honvédsereg gyors és határozott újjászervezésével Bem nemcsak megállította a túlerőben lévő osztrák sereget, de lehetségessé vált az ellentámadás is.

Jednocześnie Józef Bem musiał zmagać się z wrogo nastawioną do Węgrów zamieszkującą te tereny ludnością rumuńską i niemieckojęzyczną społecznością saską*. Jego apel *Do mieszkańców Siedmiogrodu* przebaczał wykroczenia, nawoływał do spokoju i współpracy, ale też ostrzegał przeciwko działaniom przeciwko prawowitemu rządowi.

W lutym 1849 roku Józef Bem przystąpił do zdecydowanych działań. Doskonale dowodzenie i osobista odwaga dowódcy sprawiły, że honwedzka Armia Siedmiogrodzka odniosła serię zwycięstw. Dzięki ogromnej determinacji udało się pobić wojska austriackie pod Piskami (Piszki, obecnie Ópiski w Rumunii), a na początku marca 1849 roku pod Nagyszeben (Wielki Sybin, obecnie Sibiu w Rumunii). Zajęcie siedzib dowództwa austriackiego korpusu siedmiogrodzkiego oraz komitetów saskiego i rumuńskiego oznaczało oswobodzenie całego Siedmiogrodu.

Pomimo ogromnego sukcesu Józef Bem zdawał sobie sprawę, że sytuacja była w dalszym ciągu bardzo poważna i dlatego za wszelką cenę dążył do wzmocnienia swoich wojsk. Robił to, wcielając polskich, słowackich i rusińskich jeńców wojennych, którzy dostali się do niewoli w trakcie kampanii

Ezzel egyidejűleg Bem Józsefnek meg kellett törnie az érintett területen a magyarokhoz ellenségesen viszonyuló román és németajkú szász* lakosságot is. Az *Erdély népe*hez intézett kiáltványában bocsánatot kért az elkövetett kihágásokért, megbékélésre és együttműködésre szólított, és óva intett a jogszerű magyar kormány elleni fellépéstől.

1849 februárjában Bem határozott lépésre szánta el magát. Személyes bátorságával, az irányított sereg vakmerő harcaival az erdélyi hadsereg több győzelmet aratott. Erőfeszítéseiknek köszönhetően a piski (jelenleg: Pisk, Románia) csatában és 1849. március elején Nagyszebennél (jelenleg: Sibiu, Románia) sikerült megverni az osztrák seregeket. Az osztrák hadtest erdélyi parancsnoki főhadiszállásának bevételére és a szász valamint román megyék elfoglalása után az egész térség felszabadult.

A hatalmas katonai sikerek ellenére Bem József tisztában volt azzal, hogy a helyzet továbbra sem könnyű, ezért mindent megtett azért, hogy csapatait megerősítse. Besorozta a téli hadjárat során fogságba esett lengyel, szlovák és ruszin hadifoglyokat, 1849. januártól belőlük kezdte megszervezni az erdélyi lengyel

zimowej. Z nich, już od stycznia 1849 roku, rozpoczął organizowanie siedmiogrodzkiego legionu polskiego. Na początku zadanie to powierzył Teofilowi Bleszyńskiemu, a od początku lipca 1849 roku ważną rolę w jego tworzeniu odegrał Franciszek Salezy Łoś. Legion nie odegrał tak znaczącej roli jak ten zorganizowany przez Józefa Wysockiego, ale bezpośrednio dowodzony przez Michała Strzeleckiego batalion doskonale spisywał się w kampanii letniej 1849 roku. W legione siedmiogrodzkim walczyło niemal tysiąc żołnierzy, którym dobry przykład dawali dzielni oficerowie: Mieczysław Woroniecki, Leon Czechowski, Julian Lipiński, Klemens i Walery Przewłoccy i Władysław Rucki.

légiót. Kezdetben Teofil Bleszyńskire bízta ezt a feladatot, de később, 1849. július elejétől Franciszek Salezy Łoś vette a legtöbbet a légió létrehozásáért. Ez a légió nem játszott olyan hősies szerepet, mint a Józef Wysocki által vezetett pesti, de kivette a részét az 1849. évi nyári hadjáratból, Michał Strzelecki irányítása alatt. Közel ezer katona harcolt ebben a légióban, akiknek szép példát mutattak bátor tisztjeik: Mieczysław Woroniecki, Leon Czachowski, Julian Lipiński és Władysław Rucki.

* zupełnie inaczej zachowywali się Niemcy mieszkający na terytorium północnych Węgier, którzy poparli powstanie

* Teljesen másképpen viselkedtek a Magyarország északi részén élő németek (szepességi szászok), akik támogatták a felkelést.

Bitwa pod Piski / Piski csata

Zwycięstwa odniesione przez Józefa Bema w Siedmiogrodzie w pierwszych miesiącach 1849 roku dawały Węgrom nadzieję na ostateczny sukces, ale na zachodzie kraju sytuacja była niezwykle groźna. Zajęcie Pesztu w grudniu 1848 roku przez wojska austriackie zmusiło Krajowy Komitet Obrony Ojczyzny i parlament do przeniesienia się do Debreczyna. Kolejnym ciosem była w końcu lutego 1849 roku klęska jakiej doznała pod Kápolną główna armia honwedów dowodzona przez generała Henryka Dembińskiego.

1849 első hónapjaiban Bem József győzelmei Erdélyben felcsillantották a reményt a magyarok előtt a végső győzelemre, az ország nyugati részén azonban továbbra is rendkívül veszélyes volt a helyzet. 1848 decemberében az osztrák seregek elfoglalták Pestet, emiatt az Országos Honvédelmi Bizottmány és az országgyűlés kénytelen volt Debrecenbe költözni. Hamarosan újabb csapás következett: 1849. február végén Kápolna mellett a Henryk Dembiński tábornok által vezetett honvédsereg vereséget szenvedett.

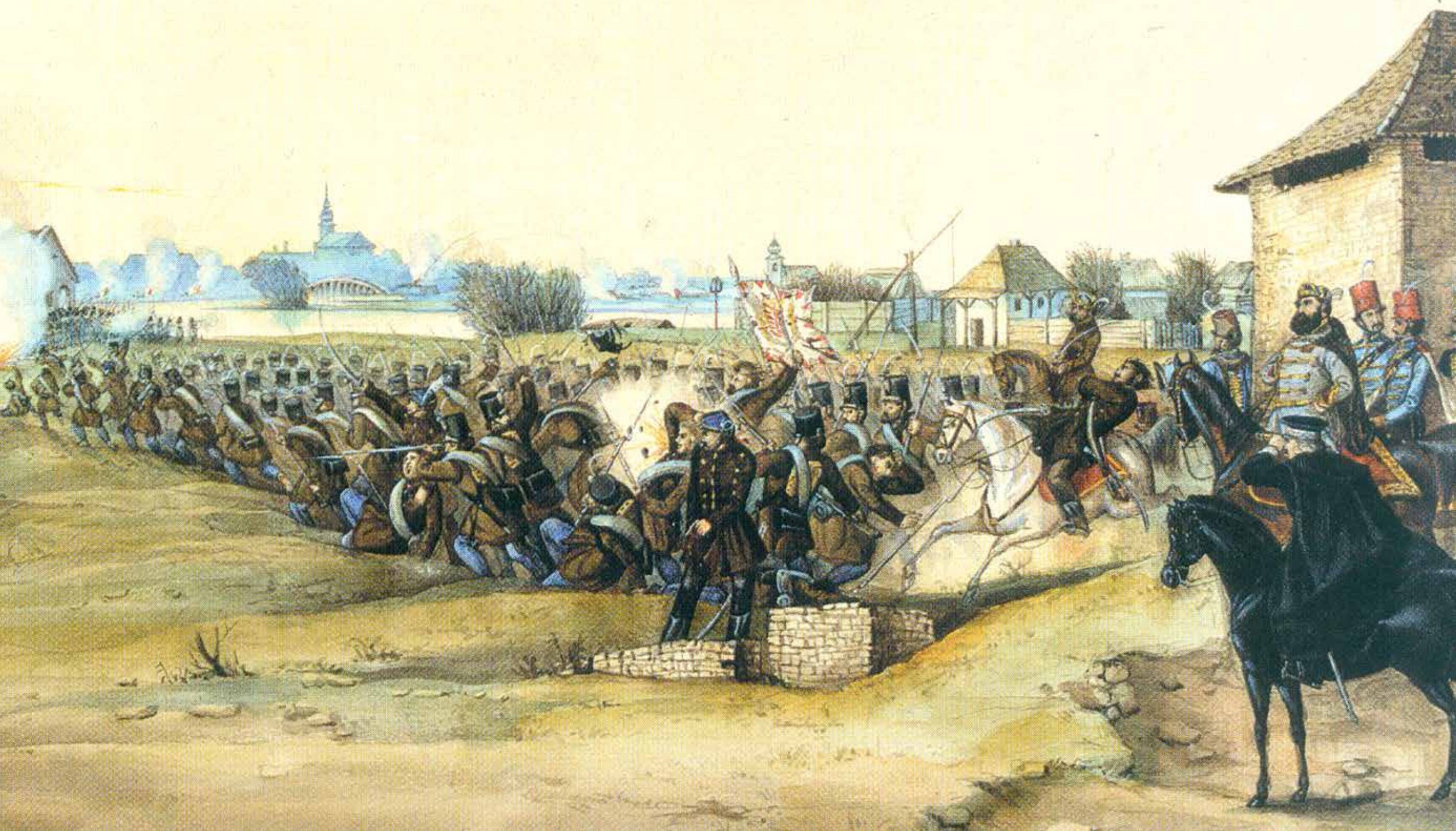
Żeby przeciwstawić się austriackiej ofensywie, nowy wódz naczelny, generał Artúr Görgey, ściągnął oddziały walczące na innych frontach. Na prośbę Józefa Wysockiego spod obleganej twierdzy w Aradzie (obecnie w Rumunii) został również wycofany Legion Polski i włączony do korpusu generała Jánosa Damjanicha.

Swoją wartość bojową pokazał pod Szolnokiem, kiedy 5 marca 1849 roku lansjerzy dowodzeni przez Władysława Ponińskiego popisali się najbardziej brawurową szarżą kawalerii podczas Powstania Węgierskiego. Polski oddział liczący około 100 jeźdźców całkowicie zaskoczył kilkusetosobowy pułk dragonów osłaniający odwrót armii cesarskiej. W szaleńczym ataku Austriacy zostali rozbici tracąc setki ludzi i koni oraz pięć dział i znaczą ilość amunicji. Na słowa wziętego do niewoli austriackiego dowódcy, że to nie była odwaga, ale szaleństwo, Władysław Poniński miał odpowiedzieć – *Lepiej próbować jak się namyślać.*

Az osztrák offenzíva megállítása érdekében az újonnan kinevezett főparancsnok, Görgei Artúr összevonta a különböző hadszíntereken harcoló csapatokat. József Wysocki parancsára az aradi várát (jelenleg: Arad, Románia) ostromló Lengyel Légiót hátrahívták és beolvasztották Damjanich János tábornok hadtestébe. A légió harci erejét a szolnoki csatában mutatta meg, amikor 1849. március 5-én a Władysław Poniński által vezetett ulánusok a magyar szabadságharc legbravúrosabb lovas haditettét hajtották végre. A mintegy száz lovasból álló csapat teljesen meglepte a császári hadsereg hátvédjeként harcoló dragonyosezredet. Egy merész támadással szétverték az osztrákokat, akik száznál is több katonát, lovakat veszítettek, továbbá 5 ágyút és jelentős mennyiségű lőszert. A fogságba esett osztrák parancsnok azon szavaira, miszerint tettük nem bátorság, hanem örültség volt, Władysław Poniński úgy felelt – *Töprengés helyett jobb megpróbálni.*

Bitwa pod Szolnokiem / Szolnoki csata

Bitwa pod Szolnokiem rozpoczęła serię zwycięstw, które w kwietniu 1849 roku odniosły wojska honwedów dowodzone przez Artúra Görgey. W pięciu bitwach zdołały one pokonać armie austriackie. Na fali tych sukcesów obradujący w Debreczynie parlament 14 kwietnia 1849 roku zdeponował Habsburgów i ogłosił niepodległość Węgier. Utworzono nowy rząd, a Lajos Kossuth został Naczelnikiem Państwa z pełnomocnictwami władzy absolutnej. Tydzień później wojska węgierskie zajęły położoną nad Dunajem, ważną strategicznie, twierdzę Komárom, a 21 maja 1849 roku zdobyły stołeczną Budę. Wprawdzie jej odbicie nie miało większego znaczenia z punktu widzenia militarnego, ale było niezwykle ważne ze względów psychologicznych – utwierdzało wolę walki narodu*.

W tej sytuacji cesarz i rząd austriacki, nie chcąc pójść na ugodę z Węgrami, zdał sobie sprawę, że bez pomocy Rosji nie zdołają zdławić powstania.

A szolnoki csata volt az első győzelem a Görgei Artúr által vezetett honvédseregek 1849. áprilisi sikersorozatában. Összesen hat csatában győzedelmeskedtek az osztrák hadsereg felett. A Debrecenben ülésző országgyűlés ezen sikerek hallatára 1849. április 14-én kimondta a Habsburg-ház trónfosztását és Magyarország függetlenségét. Megalakult az új kormány, Kossuth Lajos lett az ország teljes jogú hatalommal felruházott kormányzója. Egy héttel később a magyar seregek elfoglalták Komárom Dunánál fekvő, stratégiai szempontból fontos várát, 1849. május 21-én pedig Buda várát is. Bár Buda visszafoglalása hadi szempontból nem játszott különösebben jelentős szerepet, lélektanilag, mégis rendkívül fontos volt – megerősítette a nemzet harci szellemét*.

A császár és az osztrák kormány kénytelen volt belátni, hogy ahhoz, hogy elfojtsa a szabadságharcot, Oroszországot kell segítségül hívnia.

21 maja 1849 roku cesarz Franciszek Józef osobiście udał się do Warszawy, żeby poprosić cara Rosji o wsparcie w wojnie z Węgrami.

Do tłumienia powstania Mikołaj I skierował liczącą niemal 200 tysięcy żołnierzy armię z 400 armatami dowodzoną przez namiestnika Królestwa Polskiego feldmarszałka Iwana Paskiewicza, która uderzyła jednocześnie z różnych stron na Węgry i Siedmiogród.

Operująca na Nizinie Węgierskiej Armia Północna pod dowództwem generała Józefa Wysockiego (zastąpił na tym stanowisku Henryka Dembińskiego) umiejętnie powstrzymywała pochód głównych sił rosyjskich i austriackich, a walczący w jej szeregach Legion

1849. május 21-én Ferenc József császár Varsóban személyesen kérte meg Oroszország cáriját, hogy támogassa a magyarok elleni háborúban.

A szabadságharc elnyomására I. Miklós mintegy 200 ezer katonát és 400 ágyút számláló hadsereget küldött a Lengyel Királyságot irányító helytartó, Ivan Paszkewics tábornagy vezényletével, aki egyidejűleg több irányból támadt Magyarországra és Erdélyre.

Az Alföldön állomásozó felső-magyarországi hadsereg József Wysocki tábornok (Henryk Dembińskit váltotta fel e funkciójában) parancsnoksága alatt eredményesen tartóztatta fel az orosz és osztrák főerőket, s a seregeiben harcoló Lengyel Légió kitüntette magát 1849.

* Zajęcie Budy w czasie Wiosny Ludów na stałe weszło do kalendarza węgierskich rocznic narodowych jako Dzień Obrońców Ojczyzny

* Buda visszafoglalása a szabadságharc idején végérvényesen beíródott a magyar nemzeti ünnepek naptárába, mint a Magyar Honvédelem Napja

Bitwa pod Segesvárem / Segesvári csata

Polski zasłużył się 20 lipca 1849 roku w walkach pod Turą i na początku sierpnia pod Szegedem (Seledyn). Jednak ogromna przewaga wroga zmuszała wojska węgierskie do cofania się na południe kraju.

Z kolei w Siedmiogrodzie, o połowę mniej liczne i zdecydowanie gorzej wyposażone, oddziały honwedów generała Józefa Bema próbowały zatrzymać wojska austriackie i wspierający je korpus rosyjski, żeby wrogie armie nie wydostały się na Nizinę Węgierską i nie wzięły w kleszcze głównych sił powstańczych. Pomimo rozpaczliwej obrony wojska honwedów przegrały 31 lipca 1849 roku krwawą bitwę pod Segesvárem (obecnie Sighișoara w Rumunii), gdzie poległ adiutant Józefa Bema, wybitny poeta Sándor Petőfi. Klęska nie załamała generała, któremu udało się zebrać rozproszone oddziały i pod Wielkim Sybinem odeprzeć wroga. Jednak już 6 sierpnia 1849 roku w tym samym miejscu poniósł druzgocą porażkę.

Los Siedmiogrodu był przesądzony, ale krytyczna była też sytuacja we właściwych Węgrzech. Dlatego Lajos Kossuth wezwał Józefa Bema do przybycia i objęcia (w miejsce generała Henryka Dembińskiego) stanowiska dowódcy Armii Południowej.

július 20-án a turai, valamint augusztus elején a Szeged melletti csatákban. Később azonban az óriási túlerő miatt a magyar seregek kénytelenek voltak visszahúzódni az ország déli területeire.

Erdélyben Bem tábornok feleakkora létszámú és lényegesen rosszabb felszerelésű seregei próbálták megállítani az osztrák hadakat illetve az őket támogató orosz egységeket, hogy az ellenséges csapatok ne juthassanak ki az Alföldre, és ne tudják harapófogóba fogni a szabadságharc fő seregeit. A hősiesség ellenére 1849. július 31-én a Segesvár (jelenleg: Sighișoara, Románia) melletti véres csatát a honvédseregek elvesztették. Ebben a csatában halt meg Petőfi Sándor, a kiváló költő, Bem József segédtisztje. A vereség nem törte meg a tábornokot, akinek még egyszer utoljára sikerült összegyűjtenie a szétszóródott egységeket és Nagyszebennél megállítani az ellenséget. Mindezek ellenére 1849. augusztus 6-án, ugyanezen a helyen másodszorra megsemmisítő vereséget szenvedett. Erdély sorsa megpecsételődött, és kritikus volt a helyzet Magyarországon is. Ezért Kossuth Lajos magához hívatta Bemet és felkérte a magyar fősereg vezetésére Henryk Dembiński tábornok helyére.

Napierana przez wojska rosyjskie i austriackie Armia Południowa była w ciągłym odwrocie, a ogromna przewaga wroga blokowała wszelkie poczynania dowódców, co wpływało również na postawę żołnierzy. Pomimo to nigdy nie tracący nadziei Józef Bem zaraz po przejściu armii zdecydował się na bitwę. Niestety 9 sierpnia 1849 roku pod Temesvárem (Temeszwarem, obecnie Timișoara w Rumunii) została ona całkowicie rozbita. O klęsce zadecydowało nie tylko wcześniejsze odesłanie (przez poprzedniego dowódcę) zapasów amunicji do dział, ale przede wszystkim brak chęci do walki zmęczonych i tracących nadzieję honwedów.

Az orosz és osztrák seregek által szorongatott magyar fősereg állandó hátrálásra kényszerült, az ellenség rettenetes túlereje lehetetlenné tette, hogy a parancsnokok bármiféle hadműveletet kezdeményezhessenek. Ennek ellenére Bem, aki soha sem veszítette el a reményt, amint átvette a hadsereg feletti parancsnokságot, újra ütközetre szánta el magát. 1849. augusztus 9-én Temesvár (jelenleg: Timișoara, Románia) mellett azonban a magyar sereg teljes vereséget szenvedett.

Bitwa pod Temeszwarem / Temesvári csata

Jednak polski generał nie zamierzał kapitulować. Raz jeszcze zebrał rozbite oddziały i z ponad 6-7000 tysiącami najbardziej zdeterminowanych żołnierzy ruszył do Siedmiogrodu, aby połączyć się z resztkami walczących tam jeszcze Węgrów.

W tym czasie niektórzy członkowie rządu i parlamentu oraz część armii honwedów skierowała się w stronę granicy z zamiarem opuszczenia Węgier. Główne siły wojsk honwedów dowodzone przez generała Artúra Görgeya, na wieść o klęsce poniesionej pod Temeszwarem, 13 sierpnia 1849 roku złożyły broń przed armią rosyjską.

Bem tábornok azonban ennek ellenére sem kívánta megadni magát. Ismét összeszedte a szétvert egységeket és a legelszántabb ötezer katonájával Erdély felé indult, hogy egyesüljön az ott harcoló magyarokkal.

A kormány és az országgyűlés egyes tagjai eközben a határ felé indultak, hogy elhagyják Magyarországot. A honvéd főszereg erői Görgei Artúr parancsnoksága alatt, a temesvári vereség hírére 1849. augusztus 13-án letették a fegyvert az orosz megszálló hadsereg előtt.

Generał Józef Bem 17 sierpnia 1849 roku dotarł do twierdzy Déva (obecnie Deva w Rumunii), która niestety parę dni wcześniej wyleciała w powietrze wraz z załogą oraz zgromadzonymi zapasami broni i amunicji. Zapewne to wpłynęło na morale pozostałych przy nim żołnierzy. Następnego dnia wojska generała poddały się Rosjanom, a ci, którzy nie chcieli tego zrobić, wraz ze swoim dowódcą rozpoczęli wędrówkę ku granicy, aby znaleźć schronienie w Imperium Osmańskim.

Natomiast wycofujące się ku granicy rozbite pod Temeszwarem resztki wojsk węgierskich i uchodzących z kraju polityków osłaniał Legion Polski. W tych końcowych dniach powstania szczególnie zasłużył się Władysław Bentkowski, który przez trzy dni bronił górskiej drogi przechodzącej przez przełęcz teregowską do Imperium Osmańskiego.

17 sierpnia 1849 roku w granicznym mieście Orsova (Orszowa, obecnie Orșova w Rumunii) przed udaniem się na emigrację, Lajos Kossuth osobiście pożegnał się z polskimi legionistami odznaczając szczególnie zasłużonych. Na ponad cztery tysiące Polaków, którzy walczyli o wolność Węgier kilkuset zostało uhonorowanych medalami za zasługi. Daje to dobre świadectwo ich oddania dla sprawy.

Bem 1849. augusztus 17-én eljutott a dévai (jelenleg: Deva, Románia) várerődhez, ez azonban sajnos néhány nappal korábban felrobbant és a várőrséggel, valamint az ott felhalmozott fegyverekkel és lőszerrel együtt a levegőbe repült – mindez alaposan visszavette a katonák harci kedvét. A tábornok csapatai a következő napon megadták magukat az oroszoknak. Akik nem akartak részt vennie ebben, parancsnokukkal együtt a határ felé indultak, hogy az Oszmán Birodalomban találjanak menedéket.

A Lengyel Légió fedezte, védte a Temesvárnál szétvert magyar seregek határ felé vonuló maradványait, valamint az országból menekülő politikusokat. A szabadságharc utolsó napjaiban különösen kitűnt Władysław Bentkowski, aki 3 napon keresztül tartotta az Oszmán Birodalomba vezető hegyi utakat a teregovai szorosban.

1849. augusztus 17-én Orsova (jelenleg: Orșova, Románia) határvárosban, emigrációba vonulásuk előtt, a parancsnok személyesen búcsúzott el a lengyel légionistáktól, s kitüntette az arra érdemeseket. A Magyarország szabadságáért harcoló több mint 4000 lengyel közül mintegy másfél százan kaptak érdemérmeket szolgálataikért. Ékes bizonyítéka ez a légiósok önfeláldozásának.

Kapitulacja w Világos / Világosi fegyverletétel

Po zakończeniu wojny, władze austriackie nie wzięły pod uwagę sugestii cara, żeby łagodnie potraktować pokonanych Węgrów. W Aradzie postawiono przed sądem wojskowym 12 honwedzkich generałów oraz pułkownika, którzy poddali się Rosjanom pod Világos (obecnie Sziria w Rumunii). 6 października 1849 roku wszyscy zostali straceni. Pozostali w pamięci potomnych jako męczennicy z Aradu*. Tego samego dnia w Peszcie taki sam los spotkał Lajosa Batthyányego, premiera pierwszego rządu wolnych Węgier. Śmiercią ukarano jeszcze ponad stu wyższych oficerów i cywilnych polityków, a wielu skazano na ciężkie więzienie. Kilkadziesiąt tysięcy honwedów wcielono do wojska austriackiego. Austriacy symbolicznie skazali także czołowe postacie węgierskiej Wiosny Ludów wieszając na szubienicach ich portrety.

Wśród tych, którzy stracili życie za wolne Węgry, byli również Polacy. Mieczysław Woroniecki był jednym z pierwszych, którzy przystąpili do powstania, i zyskał sławę podczas odbicia miejscowości Perlez (obecnie Перлез w Serbii) z rąk serbskich rebeliantów we wrześniu 1848 roku. Został stracony razem z Karolem d'Abancourt, który odznaczył się w lecie 1848 roku w obronie Fehértemplom (obecnie Бела Црква

A szabadságharc leverése után az osztrák hatóságok nem törődtek az orosz cár javaslatával, hogy a legyőzött magyarokkal. Aradon bíróság elé állítottak 13 bánjanak kíméletesen honvédtábornokot és ezredest, akik Világosnál (jelenleg: Sziria, Románia) megadták magukat az oroszok előtt. 1849. október 6-án mindannyiukat kivégezték. Az utódok emlékeztében, mint az aradi* vértanúk maradtak meg. Ugyanezen a napon, Pesten hasonló sorsra jutott Batthyány Lajos, a szabad Magyarország első miniszterelnöke. Rajtuk kívül több mint száz magas rangú tisztet ítélték még halálra, sokak pedig kemény börtönbüntetést kaptak. Több tízezer honvédet soroztak be kényszerrel az osztrák hadseregbe. Az osztrákok jelképesen akasztófára lógatták a magyar szabadságharc vezéregyéniségeinek portréját.

Lengyelek is akadtak azok között, akik az életüket adták a független Magyarorszáért. Mieczysław Woroniecki az első sorában csatlakozott a szabadságharchoz. 1848 szeptemberében dicsőséget szerzett Perlasz (jelenleg: Перлез, Szerbia) helység visszafoglalásában a szerb lázadóktól. Azzal a Karol d'Abancourt-tal együtt végezték ki, aki 1848 nyarán tüntette ki magát Fehértemplom (jelenleg: Бела Црква, Szerbia) szerbek elleni védelmében, majd később Henryk Dembiński

w Serbii) przed Serbami, a później był adiutantem generała Henryka Dembińskiego. Z kolei Konrad Rulikowski był jedynym oficerem, który dopiero w lipcu 1849 roku zdezerterował z armii rosyjskiej i przyłączył się do honwedów. Chęć walki o po właściwej stronie przypłacił życiem.

Ale ofiarami represji za udział w powstaniu na Węgrzech byli również Polacy mieszkający w innych zaborach, szczególnie w stanowiącym część Cesarstwa Rosyjskiego – Królestwie Polskim. W 1850 roku rosyjski sąd w Kielcach nie miał litości dla Antoniego Piotrowskiego. Skazany na śmierć zmarł w więzieniu, ale wielu innych czekała zsyłka na Sybir lub ciężkie więzienie.

tábornok szárnysegédje lett. Konrad Rulikowski volt az egyetlen olyan tiszt, aki 1849. júliusban dezertált az orosz hadseregből és beállt a honvédekhez. A jó oldalon folytatott harcért az életével fizetett.

Az elnyomásnak több olyan lengyel áldozata is volt, aki részt vettek a magyar szabadságharcban, de a Lengyel Királyság más leigázott részeiről, különösen az cári Oroszországhoz tartozó területekről származott. 1850-ben Kielcében, az orosz bíróság nem kegyelmezett Antoni Piotrowskinak: halálra ítélték, a börtönben halt meg. Másokra kemény börtönbüntetés, vagy szibériai száműzetés várt.

* Dzień stracenia bohaterów Wiosny Ludów jest czczony na Węgrzech jako Dzień Żałoby Narodowej

* A szabadságharc hőseinek kivégzésének napját Magyarországon nemzeti gyásznappként ünneplik.

Mieczysław Woroniecki (1825–1849)

Żelechowski Ignacy.

Bojański Władysław
Podoficer

Matkowskii Budziewicz Ignacy
Podporucznik

Mars Leopold

Łasinski Jerzy

Banas Izymon.

Jaworski Michał
Podoficer

Malinowski
Józef

Synowiec Antoni

Łabęcki Konstanty
Kapitan

Figórski Jan

Górniakiewicz Antoni

...Walczyliśmy razem, wiecie o tem dobrze, nie jako najemnicy, nie dla osobistych widoków, ale w nadziei, że wasze powodzenie i wzięty przez nas w nim udział stanie się podstawą do walki dalszej, która jest nieustającym celem życia naszego; do walki o niepodległość Polski, bez której niepodległość Węgier ani się utrzymać, ani do skutku nie da się doprowadzić...

To wspomnienie o naszym przybyciu do waszej zagrożonej ziemi zachowajcie w szlachetnych sercach waszych.

Orszowa 17 sierpnia 1849 roku

Generał Józef Wysocki

...Együtt harcoltunk, ezt jól tudjátok, nem elnyomottakként, nem a saját személyes érdekeitekért, hanem abban a reményben, hogy a sikereitek és az abban való részvételünk példa lesz a további harcban, ami szüntelenül életünk célja marad; harcolni a független Lengyelországért, ami nélkül Magyarország függetlenségét sem megtartani, sem eredményre vinni nem lehet.

Tartsátok ezt meg emlékezetekben, nemes szíveitekben, ezért jöttünk a Ti veszélyeztetett országotokba.

Orsova, 1849. augusztus 17.

Józef Wysocki tábornok

Józef Wysocki
(1809–1873)

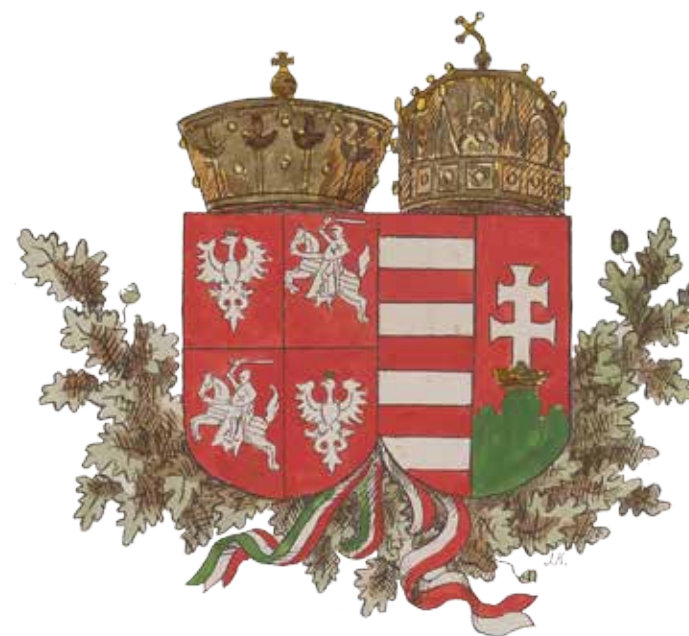

Po klęsce Powstania Węgierskiego około 1 200 Polaków znalazło schronienie w Imperium Osmańskim. Stamtąd większość wyemigrowała do Anglii. Inni, pomimo świadomości czekających ich represji ze strony Austrii i Rosji, wrócili w rodzinne strony. Wielu z nich wcielono do karnych kompanii, innym wskazywano miejsca przymusowego osiedlenia, a podwładnych cara Rosji zsyłano na Sybir.

Pomimo przeciwności losu i różnych późniejszych wyborów, udział w węgierskiej Wiośnie Ludów miał ogromny wpływ na świadomość tych ludzi. Dla nich samych i dla środowisk, w których żyli, byli żywym dowodem niezłomności w walce o wolność i polsko-węgierskiej przyjaźni.

A szabadságharc bukása után kb. 1200 lengyel talált menedéket az Oszmán Birodalomban. Mások, bár tisztában voltak a várható osztrák és orosz megtorlással, mégis visszatértek hazájukba. Sokakat közülük büntetőszázadokba soroztak be, másoknak kötelező tartózkodási helyet jelöltek ki, az orosz cár alattvalóit pedig Szibériába száműzték.

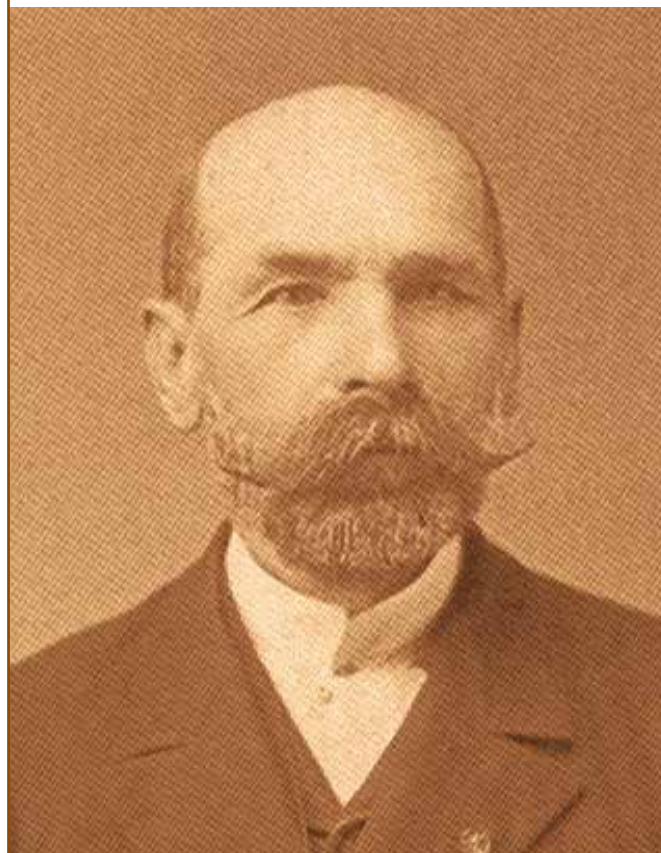
A sors minden próbatétele és a későbbi események ellenére a magyar szabadságharcban való részvétel óriási hatással volt ezeknek az embereknek a tudatára. A szabadságért vívott harc és a lengyel-magyar barátság élő példáivá váltak, mind saját maguk, mind környezetük számára.

Jednym z nich był Felicjan Szybalski, który osiadł w Galicji i poświęcił się działalności na rzecz gospodarczego, społecznego i kulturalnego rozwoju regionu. Był członkiem Towarzystwa Rolniczego Krakowskiego i Lwowskiego, wybitnym fachowcem w uprawie roślin, ale też pedagogiem i mecenasem sztuki. Dla upamiętnienia 40. rocznicy powstania z 1848–1849 postanowił przygotować niezwykłą pamiątkę – album portretów Polaków uczestniczących w walce „o naszą i waszą wolność”.

Közéjük tartozott Felicjan Szybalski, aki később Galíciában telepedett le és tevékenységét a régió gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődésének szentelte. A Krakkói és Lembergi Mezőgazdasági Egyesületeknek tagja, a növénytermesztés kiváló szakembere volt, ezen kívül pedagógus és a művészetek pártolója is. Az 1848-49 évi forradalom és szabadságharc 40. évfordulójának emlékeztére nem mindennapi tervet eszelt ki – albumot állított össze „a mi és ti szabadságotokért” harcoló lengyel résztvevők portréiból.

Felicjan Szybalski
(1822–1892)

Felicjan Szybalski zaapelował w prasie o kontakt i przesyłanie krótkich biogramów oraz pokrył koszty wykonania zdjęć.

W efekcie powstały dwa albumy z ponad 100 fotografiami weteranów. Jeden egzemplarz autor tej niezwyklej inicjatywy osobiście przekazał w 1891 roku do Muzeum Narodowego w Budapeszcie, a drugi do Muzeum Narodowego w Krakowie.

Oba przetrwały do naszych czasów i są świadectwem tego, ... że *w walce o wolność ludu w roku 1848 i 1849 Polacy łącznie z Węgrami krwi i życia nie szczędzili wcale – aby ta krew przelana w obronie wolności wzmocniła istniejący od wieków węzeł sąsiedztwa naszego i tej tradycji, że „Polak z Węgrem dwa bratanki ...”*

Felicjan Szybalski felhívást tett közre a sajtóban, hogy jelentkezzenek az emberek és küldjenek rövid életrajzokat. A fényképek elkészítésének költségeit saját maga vállalta.

Végül két album készült el, összesen több mint 100 veterán fényképével. A nem mindennapi kezdeményezés szerzője az albumok egy példányát személyesen adta át 1891-ben a Budapesti Nemzeti Múzeumnak, egy példányt pedig a Krakkói Nemzeti Múzeumnak adományozott.

Mindkét album a mai napig fennmaradt, és fényesen bizonyítja, hogy az 1848-1849-ben a nép szabadságáért vívott harcban a lengyelek és magyarok egyáltalán nem féltették az életüket és vérüket, és hogy a szabadság védelmében kiontott vér megerősítette az évszázadok óta létező szomszédi kötelekeinket valamint a „lengyel, magyar két jóbarát hagyományát ...”

Generałowie i Dowódcy.

Fot. Pracownia Fotograficzna
Muzeum Narodowego
w Krakowie

Po klęsce powstania jego uczestnicy znaleźli schronienie w Imperium Osmańskim, skąd dalej emigrowali do Angli, Francji i północnej Italii. Tam Węgrzy nawiązywali kontakty z polską emigracją, która osiadła w tych krajach od upadku Powstania Listopadowego (1830-1831).

Obie społeczności angażowały się w konflikt Imperium Osmańskiego z Rosją oraz wspierały wolnościowe i zjednoczeniowe dążenia Włochów przeciwko Austrii. Z tej współpracy zrodziła się przyjaźń Lajosa Kossutha z włoskim działaczem Giuseppe Mazzinim i polskim Stanisławem Worcellem, który, będąc pod wrażeniem osobowości węgierskiego przywódcy w latach pięćdziesiątych XIX wieku napisał:

Węgry i Polska to dwa wiekuiste dęby, każdy z nich wystrzelił pnem osobnym i odrębnym, ale ich korzenie, szeroko rozłożone pod powierzchnią ziemi, i splątały się, i zrastały niewidocznie. Stąd byt i czerstwość jednego jest drugiemu warunkiem życia i zdrowia.

A szabadságharc bukása után a harcolók közül sokan az Oszmán Birodalomban találtak menedéket, ahonnan többségük tovább emigrált Angliába, Franciaországba vagy Észak-Olaszországba. A magyarok kint felvették a kapcsolatot a Novemberi Felkelés (1830-1831) bukása után ezen országokban letelepedett lengyel emigrációval. A magyarok és lengyelek bekapcsolódtak az Oszmán Birodalom Oroszországgal szembeni konfliktusába, és támogatták az olaszok Ausztriával szemben függetlenségi és egyesülési törekvéseit is. A közös küzdelem szülte a magyar Kossuth Lajos, az olasz Giuseppe Mazzini és a lengyel Stanisław Worcell barátságát is. Utóbbi írta a magyar vezér személyiségének bűvöletében a XIX. sz. ötvenes éveiben:

Magyarország és Lengyelország két örökéletű tölgy, melyek külön törzset növesztettek, de gyökereik a föld alatt messze futottak, összekapcsolódtak és láthatatlanul egybefonódtak. Ezért egyiknek léte és erőteljessége a másik életének és egészségének feltétele.

Pomnik przyjaźni polsko-węgierskiej w Győr / A magyar-lengyel barátság emlélműve Győrött

Projekt zrealizowany w ramach / A projekt megszületését támogatta

organizatorzy / készítettek

Muzeum Ziemi Mińskiej w Mińsku Mazowieckim / Miński Területi Múzeum, Mińsk Mazowiecki
Muzeum im. Andrasa Josy w Nyiregyhaza / Jósa András Múzeum, Nyíregyháza

współpraca / együttműködők

Muzeum Okręgowe w Tarnowie / Tarnóvi Területi Múzeum, Tarnów
Muzeum Okręgowe w Rzeszowie / Rzeszówi Területi Múzeum, Rzeszów
Muzeum im. Otto Hermana w Miskolc / Herman Ottó Múzeum, Miskolc
Muzeum im. Janosa Damjanicha w Szolnok / Damjanich János Múzeum, Szolnok
Instytut Historii i Muzeum Wojskowości w Budapeszcie / Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Budapest
Polski Instytut Badawczy i Muzeum w Budapeszcie / Lengyel Kutató Intézet és Múzeum, Budapest

oraz / és

Muzeum Narodowe w Krakowie / Krakkói Nemzeti Múzeum
Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą / Határon Túli Lengyel Kulturális Örökség Nemzeti Intézete

koncepcja i scenariusz wystawy / a kiállítás kezdeményezői és a forgatókönyv írói

Marek Zalewski, Bene János, Leszek Celej

teksty / szövegek

Marek Zalewski, Bene János

projekt graficzny i skład komputerowy / grafikai projekt és számítógépes kidolgozás

Marek Zalewski, Norbert Dudek

tłumaczenia / fordítások

Horvath Péter

ilustracje pochodzą ze zbiorów / az illusztrációk gyűjteményének tulajdonosa

Muzeum Narodowe w Krakowie / Krakkói Nemzeti Múzeum
Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie / Varsói Lengyel Hadtörténeti Múzeum
Instytutu Historii i Muzeum Wojskowości w Budapeszcie / Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Budapest